

# تجربه شیرین خواندن در کلاس درس

شهیده جاهدی  
معلم پایه سوم، دبستان دخترانه ناحیه دو



شهیده جاهدی فارغ التحصیل رشته روان شناسی آموزش از دانشگاه امام جواد است. او فعالیت خود را از سال ۱۳۸۵ به عنوان مربی زبان در دبستان دخترانه جوادالائمه (ع) ناحیه یک آغاز کرد. وی از سال ۱۳۹۳ در سمت آموزگار پایه فعالیت خود را ادامه داد و در حال حاضر، تجربه تدریس در پایه های اول، دوم و سوم دبستان را در کارنامه خود دارد. او همچنین به مدت هشت سال در مؤسسه زبان بوعلی سینا فعالیت داشته است.

در تمام سال هایی که در کنار کودکان بودم و تلاش کردم آن ها را با مطالعه آشنا کنم، دریافتم که مطالعه فقط برای یادگیری مهارت خواندن نیست، بلکه دریچه ای به سوی دنیای تفکر، تخیل و رشد فردی کودک است. وقتی کودک از خواندن لذت ببرد، میل طبیعی به مطالعه در او شکل می گیرد و مسیر یادگیری را با انگیزه و علاقه طی می کند. ایجاد این لذت نیازمند برنامه ریزی هدفمند از سوی خانواده و مدرسه است. انتخاب کتاب های جذاب و مناسب سن بچه ها، خواندن گروهی، گفت و گو درباره داستان ها، اجرای نمایش و فراهم کردن محیطی دلپذیر برای مطالعه از جمله راهکارهای مؤثر در این زمینه است.

تجربه نشان می دهد کودکانی که از کتاب خواندن لذت می برند، دایره واژگان گسترده تر و خلاقیت بیشتری دارند و درک مطلب آن ها قوی تر است. درک مطلب تنها مهارتی درسی نیست، بلکه مهارتی زندگی ساز است که به کودکان کمک می کند بهتر بفهمند و بعد از تحلیل، ارتباط برقرار کنند. از آنجایی که درک مطلب یکی از مهم ترین مهارت هایی است که دانش آموزان برای موفقیت در تمام درس ها به آن نیاز دارند، یکی از دغدغه های همیشگی من نیز تقویت درک مطلب دانش آموزان و ایجاد انگیزه برای مطالعه آزاد بوده است. به این منظور، همیشه فعالیت هایی را در کلاس اجرا می کردم؛ اما این فعالیت ها تاکنون

بچه ها هم در ساخت این الگو مرا همراهی کردند. این تلفیق با ریاضی کار تدریس من را راحت تر کرد و بچه ها هم واقعاً درس را به خوبی یاد گرفتند. در پایان به بچه ها گفتم که خودتان هزارپایی را بکشید و الگویی را طراحی کنید. کلاس پر شد از الگوهای متفاوتی که بچه ها ساختند. در آخر سوالات درک مطلب از قصه را پرسیدم؛ مثلاً «کفش های خانم هزارپا چه رنگی بودند؟» بچه ها خیلی خوب گوش داده بودند، از این همه دقتی که آن ها داشتند، لذت می بردم. آن ها حتی قسمت های ریتمیک قصه را حفظ شده بودند. ریتم صدای کفش خانم هزارپا را این طوری بود: «تلق و تولوق، تیریک و توروک»

در ادامه، قرار شد جناب آقای ناصری و نویسندگان داستان ها از روند اجرای طرح بازدید کنند. دیدار با سرکار خانم شکوه قاسم نیا، نویسنده قصه «کفش های جادویی جوم جوم»، روزی به یادماندنی را برایم ساخت. من با چراغ جادو و کفش کوچکی که داخل آن گذاشتم، وارد کلاس شدم و قصه را با تمام وجود برای بچه ها تعریف کردم. نگاه رضایت بخش خانم قاسم نیا و خانم غلامی ناظر طرح برایم آرامشی شیرین داشت. در پایان قصه، از بچه ها پرسیدم: «اگر بخواهید به سرزمین آرزوها بروید، با چه چیزی می روید؟» و آن ها با گل سفال چیزهایی ساختند که مرا حیرت زده کرد؛ چه آرزوهایی، چه خیال پردازی های زیبایی! وقتی خانم قاسم نیا به من گفتند: «با اینکه نویسنده این قصه بودم، اما از روایت شما لذت بردم و مشتاق شدم ببینم آخرش چه می شود!» حس کردم کودک درونم هم در سرزمین آرزوهایم قدم گذاشته است. روندی را که در پایه اول برای این بسته طی کردم، عبارت بود از:

- تشخیص صدای اول و آخر کلمات قصه ها و جمله سازی با کلمات؛
- شکار نشانه های فارسی؛
- شکار کلمات؛
- شکار جملات؛ جملاتی که بچه ها قادر به خواندن آن ها بودند. حتی در یکی از داستان هایم از شخصیت اصلی داستان که مورچه بود، استفاده کردم و قطار کلمات مورچه ای درست کردم. بچه ها باید جمله این قطار را مرتب می کردند.

این طرح فقط قصه خوانی نبود؛ پلی بود از دل قصه تا شخصیت کودکان. پلی برای رشد، برای تخیل، برای دوست داشتن کتاب، حتی پیش از آنکه کودک خواندن را بیاموزد.

قصه ها قدرت شگفت انگیزی دارند؛ در پرورش خلاقیت، رشد همدلی، گسترش دایره واژگان و جمله سازی، پرورش هوش کلامی و شنیداری، تقویت مهارت حل مسئله و افزایش اعتماد به نفس. و مهم تر از همه، قصه ها به کودکان شادی می دهند، تخیل می بخشند و آن ها را برای زندگی آینده آماده می کنند.

بسته «قصه و داستان» اصلاً برنامه ای آموزشی نبود؛ جانی تازه بود که به من، به کلاس من و به دل های کوچک بچه هایم دمیده شد. □





فعالیت‌هایی مثل حل کردن جورچین جمله‌ها، مرتب کردن جملات درهم‌ریخته، خواندن در گروه، نقاشی با توجه به سؤال مطرح شده از متن داستان. برای هر ایستگاه زمان مشخصی در نظر گرفته شده بود. پس از پایان یافتن زمان، گروه‌ها باید جابه‌جا می‌شدند و برای انجام فعالیت جدید به ایستگاهی دیگر می‌رفتند.

### تأثیرات طرح

- دانش‌آموزان پرسشگر شدند و یاد گرفتند درباره علت رخدادها و رفتار شخصیت‌ها فکر کنند.
- علاقه آن‌ها به خواندن و داستان‌ها افزایش یافت.
- آن‌ها در فعالیت‌های گروهی همکاری و تعامل بیشتری نشان دادند.
- مهارت درک مطلب آن‌ها در آزمون‌ها و پاسخ‌گویی به سؤالات متنی رشد محسوسی داشت.

### نمونه‌های عینی از تأثیر طرح

ستایش دختری خجالتی و کم حرف و در روان‌خوانی ضعیف بود. او مطالب را با صدای بسیار آرامی می‌خواند. زمانی که خواندن به صورت گروهی انجام می‌شد، اعضای گروه به یکدیگر کمک می‌کردند. ستایش آرام آرام پیشرفت کرد و در بازی‌های کلاسی فعال شد. بعد از مدتی، او می‌توانست قسمتی از داستان را روان و با صدای بلند بخواند. این لحظه برای ستایش پیروزی بزرگ و برای من دستاوردی شیرین بود. مریم دانش‌آموزی بود که به سختی می‌توانست ایده‌ای برای انجام فعالیت‌ها پیدا کند. آن قدر که برای انجام آن، به گریه می‌افتاد؛ اما لحظه‌ای که دوستانش در کنارش نشستند و با مهربانی از او خواستند که فکر کند و نظرش را در گروه بیان کند، نمونه زیبایی از یادگیری اجتماعی با ایجاد فضایی امن و دوستانه اتفاق افتاد. با اجرای طرح لذت خواندن به این نتیجه دست یافتیم که اگر کتاب به درستی وارد زندگی کودک شود، بیش از آنکه ابزاری آموزشی باشد، می‌تواند زمینه‌ای را برای رشد عاطفی، ذهنی و اجتماعی او فراهم آورد. کتاب می‌تواند پلی باشد میان کودک و دنیای درونش، به شرط آنکه خواندن را از وظیفه‌ای درسی به تجربه‌ای شیرین تبدیل کنیم. ترویج لذت خواندن در کودکان سرمایه‌گذاری بلندمدت برای ساختن جامعه‌ای اندیشمند، خلاق و با فرهنگ است. □

به صورت منسجم و با طراحی خاص نبوده است. زمانی که برای اجرای طرح «لذت خواندن» انتخاب شدم، سعی کردم از این موقعیت برای تقویت درک مطلب دانش‌آموزانم بهره‌کافی را ببرم. هدف‌هایی که در اجرای این طرح برای بچه‌ها در نظر گرفتیم، عبارت بودند از:

- افزایش علاقه به کتاب و ایجاد عادت مطالعه منظم؛
  - تقویت درک مطلب از طریق داستان‌های جذاب؛
  - پرورش تفکر انتقادی و قدرت تحلیل شخصیت‌ها و وقایع؛
  - تقویت مهارت کار گروهی از طریق فعالیت‌های مشارکتی؛
  - ایجاد فضای مناسب برای گفت‌وگو، تعامل و پرسش.
- بسته کتاب‌های این طرح متناسب با سن بچه‌ها انتخاب شده بود. در هر جلسه دانش‌آموزان یکی از داستان‌ها را در کلاس می‌خواندند و پس از آن، فعالیت‌های متعددی را به صورت گروهی انجام می‌دادند تا هم از خواندن داستان لذت ببرند و هم حس تعامل و همکاری در کلاس تقویت شود. برای جذاب‌تر و مفیدتر شدن ساعت اجرای طرح خواندن از این روش‌ها استفاده شد:

**اجرای نمایش:** به منظور برقراری ارتباط بیشتر با شخصیت‌ها و ماجراهای داستان، نمایش مربوط به آن داستان در گروه اجرا می‌شد. انتخاب نقش‌ها بر عهده خود دانش‌آموزان بود.

**صامت خوانی:** در شروع، بچه‌ها یک بار داستان را به صورت فردی و در سکوت می‌خواندند تا اطلاعاتی در مورد موضوع و شخصیت‌ها به دست آورند.

**خواندن در گروه:** در هر جلسه متن داستان به چند قسمت تقسیم می‌شد و هر نفر قسمت مربوط به خود را برای دوستانش می‌خواند.

**تحلیل تصویرها:** بررسی تصویرهای کتاب، با عنوان «پیاپی روی تصویری»، با هدف تقویت مهارت پیش‌بینی و درک جزئیات انجام می‌گرفت.

سؤالات درک مطلب و بازی‌های کلاسی: برای هر داستان تعدادی سؤال مفهومی و بازی‌های متنوع طراحی می‌شد تا فهم دقیق‌تر از مطالب در بچه‌ها اتفاق بیفتد.

### انجام فعالیت‌های ایستگاهی: چند

ایستگاه در کلاس آماده می‌شد. در هر ایستگاه، گروه‌ها فعالیت‌های مربوط به درک مطلب انجام می‌دادند؛

